

Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi

ARKEOLOJİ - RÖLEVE - RESTORASYON
EPIGRAFI-ANTROPOLOJİ-MÜZİK-TİYATRO
TEOLOJİ - FOLKLOR

Sayı : 12 1993 -1994 - İstanbul
KDV Dahil

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Enis KARAKAYA
Teknik Müdür : Tolunay TİMUÇİN
Genel Sekreter : Yavuz TİRYAKİ
Yayın Kurulu : Şebnem AKALIN
Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU
Selda (Kalfazade) ERTUĞRUL
Özkan ERTUĞRUL
Danışmanlar : Prof. Dr. Semavi EYİCE
Prof. Dr. Ara ALTUN
Prof. Dr. Selçuk MÜLAYİM
Doç. Dr. Baha TANMAN
Yrd. Doç. Dr. Hüsamettin AKSU

Dizgi-Mizampaj : Metin KARAKAYA 212 54 55
Film : Cem Has Grafik 512 40 40
Baskı : Örünç Matbaası 528 42 68

Reklamlar :

Arka dış kapak (Renkli) ..... 25.000.000.-TL.
Arka iç kapak ..... 15.000.000.-TL.
Ön iç kapak ..... 20.000.000.-TL.
İç tam sayfa ..... 10.000.000.-TL.
İç yarım sayfa ..... 6.000.000.-TL.

* Abone (3 Sayılı) 600.000.-TL. 'dir. Banka hesabına yatırılan paranın dekontunun aslı veya fotokopisi gönderildiğinde dergi adresinize postalanacaktır.

Banka-Hesap No: Vakıflar Bankası İstanbul/Beyazıt Şubesi 2002275 no'lu hesap.

Yurtdışı abone Ücreti : 20 \$

İRTİBAT ADRESİ : Tolunay TİMUÇİN
Mollafenari Sk. Birol İşhanı Kat : 3
34410 Cağaloğlu / İSTANBUL
Telefon : (0 - 212) 527 29 58

Yardımlarından dolayı Haluk Kargı'ya teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

- * Odalar Camii veya Tarihi İstanbul'da Tarihi Bir Eserin Yok Oluşu
Prof.Dr. Semavi EYİCE 2-8
- * Alaşehir Şeyh Sinan Efendi Külliyesi
Yrd. Doç. Dr. Hüsamettin AKSU-
Enis KARAKAYA (M.A) 9-15
- * Keskin Simli Kurşun Madeni İmtiyazı ve Bu Madene Ait Bir Para-Marka
Celil ENDER 16-19
- * Günümüzde İstanbul'un Bazı Tarihi Su Tesislerinin Yeni Kimlikleri
A.Fahir ÖNER 20-21
- * Hayrabolu'da Türk ve İslâm Eserleri
Yavuz TİRYAKİ 22-28
- * "Vergi Parası" Üzerine İkonografik Bir Not
Yrd.Doç.Dr.Uşun TÜKEL 29-36
- * Sultan I. Ahmed Devrinde Kâbe'nin Tamiri
Ahmet Vefa ÇOBANOĞLU 37-38
- * Anadolu'da Bizans Dönemi Camıcağı
Dr. Üzlifaz ÖZGÜMÜŞ 39-43
- * "İki Ulusun Sembolü Lale" Sergisi
Şebnem AKALIN (M.A) 44-45
- * Kandilli'nin Tarihi Çeşme ve Kuyuları
Haluk KARGI (M.A) 46-49
- * Anadolu Gymnasionlarının Gelişimi
Ahmet YARAŞ 50-55
- * Çağlarboyu Anadolu'da Kadın Sergisi
Hülya YILMAZ (M.A) 56-59
- * Talhatan'da Selçuklu Devrine Ait İmam Bekr Türbesi
Kakacan BAYRAM 60-61
- * İzmir-Selçuk Yakınlarında Şirin Bir Köyümüz-Şirince
Altay İŞCEN 62-63
- * İstanbul'un Anadolu Yakasındaki İki Bizans Sarayı Hakkında
Enis KARAKAYA (M.A) 64-65
- * Antik Çağ'da İçki Kültürü; Bira ve Şarap
Hüseyin CEVİZOĞLU 66-74
- * Sardes Nekropol Kilisesi
Enis KARAKAYA (M.A) 75-79

Dergide yayınlanan makalelerin sorumlulukları yazarına aittir. Kaynak gösterilmek kaydı ile yararlanılabilir.

TALHATAN'DA SELÇUKLU DEVİRİNE AİT İMAM BEKR TÜRBESİ

Mimar Kakacan Bayram (*)

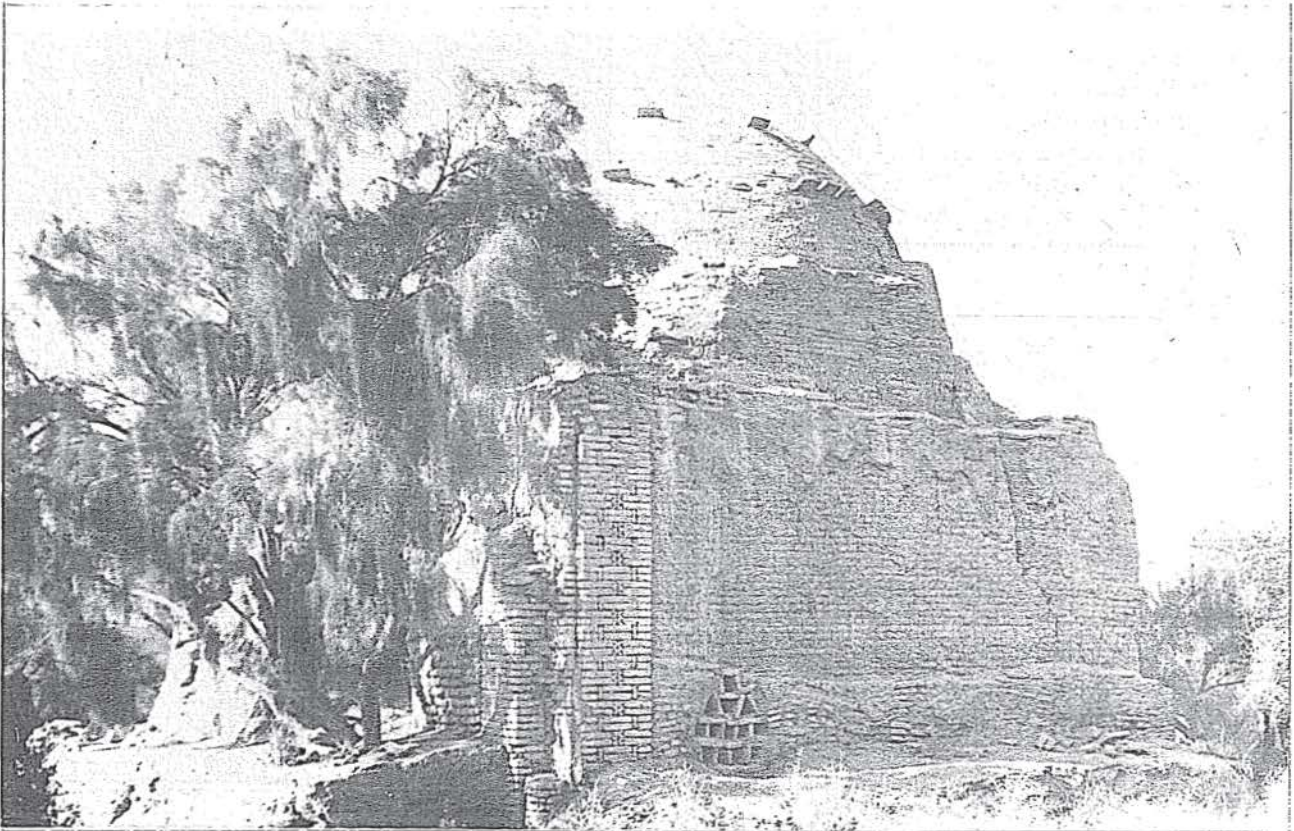
Sultan-Kale'nin (Merv) 30- 40 kilometre uzağında bir şehir kalıntısı bulunmaktadır. Ortaçağ tarihçilerinin " Dalğatan " ya da " Talhatan " olarak adlandırdığı bu şehirde ünlü Talhatan baba Camisi (XI.yüzyıl) bulunmaktadır. Bu cami hakkında V.A.Jukovskiy (1890), A.M.Pribitkova , G.A.Pugaçankova ve Oktay Aslanapa'nın çalışmalarından ayrıntılı bilgi edinebilmek mümkündür.

Talhatan'da dünya bilim adamlarının, hakkında yeterlice bilgi sahibi olmadığı mimarî anıtlar da vardır. Bunlardan biri de yerli halkın " İmam Bekr " olarak adlandırdığı, Büyük Selçuklular zamanına ait olan türbedir. Türbe 7.80 X 7.80 metre ebadında, kare planda olup, yüksekliği de 8.80 metredir (1).

Kare planlı ve merkezî kubbeye örtülmüş olan binalar, Horasan mimarisinin tipik özelliğidir. "Horasan

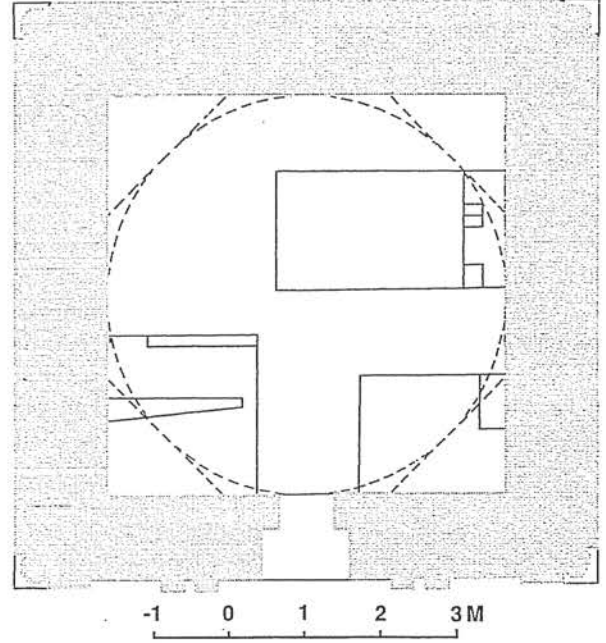
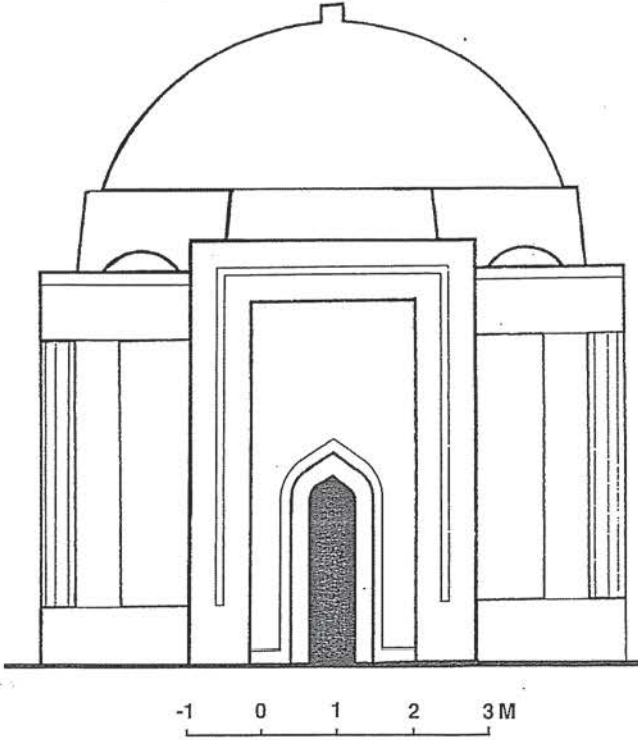
şehirlerinin annesi " ismi verilen Merv, Büyük Selçuklular devrinde politik, ekonomik ve kültürel açıdan gelişmiş en önemli merkezlerden olup, sanat , mimarlık ve inşaat işleri açısından da oldukça yüksek seviyeydedi. Ayrırtedici özelliği olan Merv mimarlık mektebi de Büyük Selçuklular devrinde ünlü mimarları ve nitelikli binaları ile ünlüydü. Talhatan'daki İmam Bekr Türbesi'nin mimarisine ve süsleme özelliklerine bakarak, bu binanın da Merv mimarlık mektebinin bir eseri olduğunu öne sürebiliriz. Bu türbenin adı ile Merv mimarlık mektebinin ünlü mimarı Abu Bekr'in (Dandanakan Camisi'nin mimarı -X,XI.yüzyıl) adları arasında bir bağlantı olabilir.

Türbe, Talhatan-Baba Camisi ve Merv'deki İbn Zeyd'in Türbesi'nde görüldüğü gibi muntazam dörtgen biçimli tuğladan (25 X 25 X 5 cm. ve 29 X 29 X 5 cm.) yapılmış ve kesilip nakışlanan tuğlalar ile süslenip örülmüştür. Bu türbenin duvarlarında halı süslemeli örgü

Türbenin güneybatıdan görünüşü.

Türbenin cephe çizimi ve planı.

motiflerinin iki tipi kullanılmıştır. Bunlar, Türkmen ustalarının " tekiz yüzlü örgü " (düz yüzlü örgü) ve " oyuklu ya da gözenek şekilli örgü " oyuk ya da gözenek biçimli örgü) olarak adlandırdıkları örgü süsleme teknikleridir. Türbe, özellikle iç süslemesi ile dikkat çekmektedir. İç duvarlarındaki kubbe taşıyıcı niş kemerlerinin süslemesi mükemmeldir. Birbirinden farklı ve orijinal olarak süslenen nişler, türbenin değerini arttıran diğer önemli unsurlardandır. Türbenin süsleme şekilleri ile Türkmen uygulamalı el sanatlarının desenleri arasında benzerlikler görülür. Türbenin duvar süslemesinin desenleri "Teğbent, sekme, gapırğa, arman, yarı kerpiç, dağdan, doğacak, gıyak " gibi nakışlara benzemekte olup, başarılı bir şekilde süslenmiştir.

Türbede bir de kitabe mevcuttur. Bu kitabe okunduğu takdirde yapının mimarı ve türbede yatan şahsın

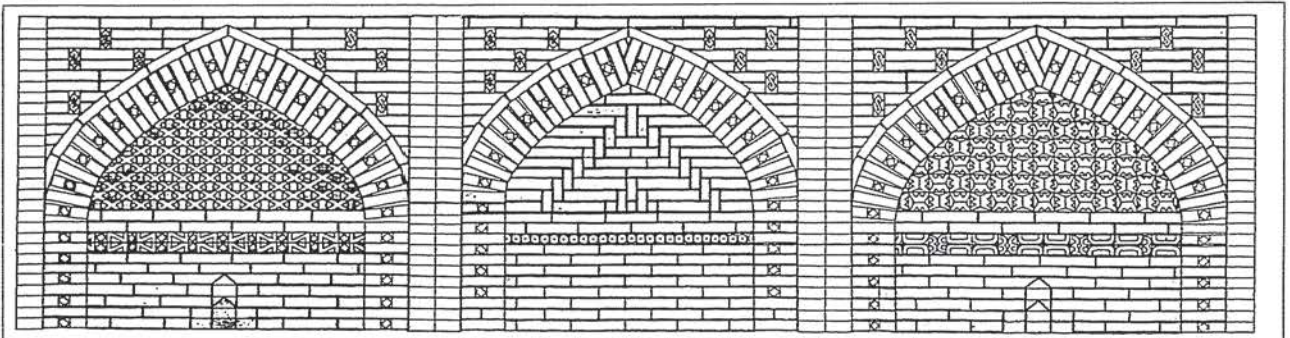
kimliği de öğrenilebilir. Kitabe türbe duvarlarına tarihin son dönemlerinde yapıştırılmış da olabilir.

Türkmenistan bağımsızlığını kazandıktan sonra Türkmenler kendi sanatlarının değerini daha iyi anlayarak bu konuda ciddi çalışmalara başlamışlardır. Bunun sonucunda daha önceleri gereken önem verilmeyen ya da bilinmeyen pek çok eser gün ışığına kavuşmuştur. İmam Bekr Türbesi de bu konuda verebileceğimiz iyi bir örnektir.

NOTLAR

(*) Türkmenistan.

(1) 1992 yılında Mervli mimar Recep Cepbar tarafından türbenin şimdiki durumunun ölçüleri alınmıştır.

Türbedeki tuğla süsleme örnekleri.